

Tai, kad kaunietė Inga Skokauskaitė-Jancevičienė pasirinko retą moteriai karo gydytojos profesiją, tikriausiai buvo nulemta jos genuose. Ji - vieno žymiausių Lietuvos partizanų vadų, žiauriai nukankinto KGB rūsiose Adolfo Ramanausko-Vanago anūkė. „Man patinka griežta kariuomenės tvarka, aiškus mūsų darbo bei gyvenimo tikslas, prasmė, kuri paženklinta pasiaukojamų pokario kovų už laisvę ir mano senelio atminimo gijos“, - teigia majorė.

Giedrė MILKEVIČIŪTĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Viskas gerai, Vanage!

Vasario 16-oji - Lietuvos valstybės atkūrimo diena - Adolfo ir jo žmonos bei bendražygės Birutės Ramanauskų palikuonių širdyse ne tik deklaratyvi diena. Visada prisimenama ir jo kartu su bendražygiais partizanų vadais 1949 metais pasirašyta Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Deklaracija, atverčiami jo parašytų partizaninės kovos atsiminimų „Daugel krito sūnų“ puslapiai.

Močiutės kapas yra tarsi simbolinė ir jos vyro poilsio vieta, nes iš tiesų iki šiol šeima nežino tikrosios vietos, kurioje ilsisi A.Ramanausko-Vanago palaikai. Ten atnešama gėlių ne tik Vasario 16-ąją,

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

I.Skokauskaitės-Jancevičienės asmeninio albumo nuotr.

▶ Partizanų šeima: Adolfas Ramanauskas-Vanagas su žmona Birute

Viktora Purio nuotr.

▶ Inga Skokauskaitė-Jancevičienė

Partizanų vado anūkė - karo gydytoja

per Vėlines, bet ir per jų gimtadienius. Beje, šiemet kovo 6-ąją bus minimas 95-asis tragiško likimo ir šviesaus atminimo mokytojo iš didžiosios raidės, Vanago slapyvardžiu pasivadinusio partizanų vado gimtadienis.

„Kai pamąstau, laisvės vertės pajautimas yra daugiau širdyje, - kalba Inga. - Štai Nemenčinėje yra senelio vardu pavadintas kovinio rengimo centras, į kurį dažnai atvažiuoju. Išeinu iš to centro ir praeinu pro senelio biustą. Ir kiekvieną kartą mane apima nenusakomas pasididžiavimo jausmas. Tai verčia mane pasitempti, pakelti galvą, nepasiduoti, jeigu kas nors nepasiseka. Tuomet aiškiai suvokiu, kad mano pasirinkimas tarnauti krašto apsaugoje karo medike yra teisingas. Man čia įdomu, yra visokių iššūkių. Džiaugiuosi, kad čia tarnaujantys vertina pokario kovas, apie jas kalba. Kartais, žinoma, mane žeidžia įvairios insinuacijos, metami kaltinimai partizanams. Tačiau, mano galva, svarbu nepamiršti, kad tai buvo nepaprastai sunkus metas... Tai buvo karas, buvo sudėtingų situacijų, provokacijų ir tik istorija įrodė, kas buvo ir liko teisingas. Ir dar norisi priminti, kad tuomet partizanų vadai kovojo ne dėl pinigų ar postų, kaip dabar, o už LIETUVOS laisvę. Į tą karą jie ėjo todėl, kad turėjo idėją ir tikslą. Tokį turėjome ir mes, kai ėjome į Sąjūdžio mitingus su tautinėmis vėliavomis ir dainomis“.

Aukštai pakelta kartelė

Kad ir kaip ten bebūtų - vieniems likimas lėmė daugiau idealizmo, pasiaukojimo kitų labai, bet ir daugiau kančios. „Manau, kad Dievas žmogui paskiria tam tikrą

misiją žemėje, kurią atliekant, žmogus patiria ir džiaugsmą, ir meilę, ir skausmą, ir didelę kančią. O istorija atrenka tuos žmones, kuriuos galima pavadinti pranašais, kokie buvo ir 1918 metų Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signatarai, ir net šventaisiais, kokie buvo mano senelio A.Ramanausko-Vanago bendražygiai“.

Be kariškos uniformos Inga aplinkinių dėmesį patraukia nebent tiesia laikysena ir skvarbiomis tamsiomis akimis, o štai kai ji vilki karišką aprangą, praeivių žvilgsniai ją palydi dažnai. Tiesą sakant, nėra didelė naujiena uniformuotos merginos ar moterys, bet vis dėlto...

▶ Tuomet partizanų vadai kovojo ne dėl pinigų ar postų, kaip dabar, o už LIETUVOS laisvę. Į tą karą jie ėjo todėl, kad turėjo idėją ir tikslą

Inga šypsosi ir kalba, kad ji pati to išskirtinumo nepastebi. „Dirbu įdomų darbą, auginu šaunų sūnų ir dar esu Seimo narės Auksutės Ramanauskaitės-Skokauskienės dukra. Štai mano mama tikrai išskirtinė asmenybė, nes jos ir dar kitų mūsų krašto pokario istorijai neabejingų žmonių pastangomis mano senelio Adolfo ir senelės Birutės, jo bendramintės ir bendražygės, atminimas gyvas ne tik mūsų širdyse“. Majorės laipsnį turinti karo medikė sako, kad nenorėtų apie tai kalbėti deklaratyviai, nes jai tie žmonės artimi, savi. Bet kad toji giminystė įpareigoja nenuleisti vertybių skalės, padorumo ir patriotizmo kartelės žemiau, tai tiesa.

Uniforma, kariški batai, moteriškumas

Baigusi studijas Kauno medicinos akademijoje, I.Skokauskaitė-Jancevičienė karo medicinos srityje dirba jau dešimt metų.

Jos pareigos dabar skamba taip - Medicininės paramos vienetų grupės vadė. Tie medicininės paramos vienetai yra išdėstyti po visą Lietuvą prie kiekvieno bataliono, kiekvieno kovinio vieneto. Taikos metu jie teikia sveikatos ir higienos priežiūros paslaugas, rengia kolegas taikos misijoms bei ruošiasi veikti karo meto sąlygomis, treniruojasi. Pratrybos poligone, priartintos kovinėms sąlygoms, Ingai patinka. Sma-

gu jai su merginomis, taip pat pasirinkusiomis, atrodytų, nemoterišką sukarintą mediko profesiją, pralėkti su šarvuočiu, mėgsta ji ir paminkinti akies taiklumą šaudydama.

Ją gali pamatyti ir su uniforma oficialiesniuose renginiuose, ir su kamufliažiniais drabužiais, kai vyksta pratrybos poligonuose, ir su dailia suknele bei aukštakulniais. Moteriškai pasipuošti ji nevengia. Ir dar jai labai smagu vairuoti automobilį, nes dažnai tenka važinėti į Vilnių ar kokį kitą Lietuvos miestą, kuriame yra karo medicinos padaliniai. O per atostogas ar savaitgaliais su draugais ir sūnumi traukia į gamtą.

„Labai džiaugiuosi, kad turiu nekasdienišką darbą, puikius kole-

gas. Visi esame iniciatyvūs, veiklūs, visi stengiamės, kad ir pratrybos, ir kiti renginiai būtų įdomesni“, - kalba Inga. Ji viename renginyje apie partizanų veiklą pateikė ištraukų iš senelio dienoraščio, taip pat skambėjo jų sukurti posmai, dainos.

Iš ko Inga paveldėjusi kietoko charakterio savybes? „Daug kas sako, kad charakteriu ir veiklumu gal esu panaši į mamą, o iš išvaizdos daugiau į tėtį (statybų inžinierių Norbertą Skokauską, - aut. past.), - šypsosi karininkė, bet panašumo turi ir į senelius, kurie abu buvo mokytojai. - Anot kolegų, esu reikli ir gan griežta. Gerbiu savo kolegas ir jais pasitikiu, stengiuosi juos suprasti, jeigu jiems kas nesiseka. Rezultato ir tikslo bandau siekti atkakliai, kruopščiai, atiduoti visas savo jėgas. Nemažai kantrumo ir nuoširdumo pamokų esu gavusi iš savo močiutės politinės kalinės Birutės Ramanauskienės, kuri pati patyrė tikrą pragarą ir mokėjo sovietmečiu saugoti paslaptis apie savo vyrą, kad nepakenktų nei dukrai, nei mums, anūkams. Aš studijuodama Kaune pas ją gyvenau ir jutau jos rūpestį ir gerumą“.

Tik bebaigdama vidurinę mokyklą Inga kartą visai atsitiktinai pamatė albume keistas nuotraukas, kurios buvo iš Sibiro. Tada B.Ramanauskienė ir papasakojo anūkei apie šeimos tragediją.

Kovų už laisvę estafetė

Arnas, kuriam netrukus bus keturiolika, nuo pat mažumės kartu su seneliais ir mama dalyvauja beveik visuose patriotiniuose renginiuose, skirtuose laisvės kovų dalyvių žygdarbiams atminti. Patraukia tais savo įspūdziais ir gyvais pasakojimais apie anų laikų romantiką, nes jis taip suvokia tą nelengvą patriotinio judėjimo už Lietuvos nepriklausomybę metą, ir tuo sudomina savo bičiulius.

„Visa tai tikrai neatsiranda savaime. Vaikai girdi tėvų, senelių pasakojimus, kurie yra įtaigesni negu keli sakiniai ar pastraipos vadovėliuose, - įsitikinusi partizano anūkė. - Būtina apie tai šnekėti su jaunimu. Juk viskas priklauso nuo tėvų pavyzdžio“.

Lietuvos genocido aukų muziejuje Arnas yra buvęs daugybę kartų. Kai jis buvo mažas ir pirmą kartą čia apsilankė dar įsikibęs į močiutės ranką, jam buvo baisu. Juo labiau kad čia buvo rodoma kamera, kurioje buvo ilgai laikytas ir kankintas jo prosenelis A.Ramanauskas-Vanagas ir kiti čia pakliuvę žmonės. Vaikui buvo neaišku, kodėl ir už ką jie buvo kankinami ir šaudomi, o dar močiutė nubraukė sąrašą. Dabar Arnas pats čia ateina ir atranda kažką nauja. Anot Ingos, iš tiesų jaunimui verta ateiti į Genocido muziejų ir pasiklausyti gido pasakojimo. „Kai išgirsti kraupius skaičius, kiek žmonių yra padėję galvas už Lietuvos nepriklausomybę ir laisvę, kiek jų buvo išstremta, nukankinta tuose pačiuose rūsiose, tik tuomet suvoki tikrąją mūsų šiandieninio gyvenimo, darbo džiaugsmų vertę“.

Vanago provaikaitis nori būti tvirtas tiek siela, tiek ir kūnu. Ir mamai, ir močiutei, o ypač seneliui Norbertui patinka, kad vaikas savarankiškas, užsigrūdinęs, maudosi kone iki šalnų ir dar lanko plaukimo treniruotes.

Eltos nuotr.

Ar gali lietuvių tauta būti vieninga?

Paklausius politikų pasidaro visiškai aišku, kad buvęs Seimas darė ne tai, ko Lietuvai reikia. O kad dabartinis irgi daro ne tai - paaiškės kitą kadenciją. Kaip taip gali būti? Gali. Pozicija ir opozicija neturi bendrų tikslų, nemato tokios Lietuvos, kurioje būtų gera ir gyventi norėtųsi saviems piliečiams.

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JU-DEJIMO apskritojo stalo diskultavo Seimo narys Eligijus MASIULIS, akademikas Romualdas GRIGAS, filosofas Vytautas RUBAVIČIUS ir Nepriklausomybės Atkėrimo Akto signataras Rolandas PAULASKAS. Diskultaciją vedė Gediminas JAKAVONIS.

G. JAKAVONIS: Pakalbėkime apie vienybę Vasario 16-osios proga. Ar gali lietuvių tauta būti vieninga?

E. MASIULIS: Ne tik gali, bet ir privalo mus jungti tam tikri tikslai ir vertybės. Kalbėdami apie vienybę, matyt, turime suprasti, kad vienybė turi būti dėl kažko, ir šiuo atveju lietuvių tauta iš tiesų yra ne kartą pademonstravusi šią vienybę.

Praejus daugiau kaip 20 metų po Nepriklausomybės Atkūrimo, po Sausio 13-osios įvykių aišakyčiau taip, kad visuomenės prioritetai, bendri tikslai yra kažkiek pasikeitę, galbūt žmonės iš tikrųjų labiau susikoncentravo į bendruomeniškumą, ar tai būtų kaimo bendruomenės, ar kažkokios organizacijos, kurios siekia tų tikslų.

Bet čia, aišku, reikia daugiau kalbėti apie bendrus tikslus kaip visuomenės, kaip valstybės. Mes šiandien turime tą pačią bendrą kalbą, kurią visi mylim ir gerbiam, ir tikrai yra labai rimtas uždavinys tą kalbą išsaugoti; mes turime bendrą istoriją, turime bendrą valstybės sandarą, Konstituciją. Šie dalykai šiandien egzistuoja, bet, be jokios abejonės, jie turbūt nėra kertiniai, kurie įkvėptų vienybę ir jungtys, todėl čia, matyt, reikėtų kelis dalykus pasakyti, kas galėtų tą vienybę stiprinti ir dėl kokių tikslų mes galėtume sutarti.

Be jokios abejonės, tikėjimas yra vienas iš dalykų, kurie vienija didžiąją dalį Lietuvoje gyvenančių žmonių.

Antras dalykas, man atrodo, mes šiandien truputį esame pasimetę tarp tokių individualistinių prioritetų ir žmonės rūpinasi savo materialinėmis sąlygomis, važiuoja uždarbiauti, vieni studijuoja, kiti mokosi, tretį ieško geresnio darbo. Tad žmonių gyvenime tų bendrų vertybių sąlyčio taškų yra šiek tiek mažiau.

Bet dėl to aš tragedijos nedarčiau, manau, kad vis tiek svar-

biausias dalykas, dėl kurio mes turėtume siekti vienybės ir sutarti, tai, kad mūsų valstybė Lietuva išliktų amžiams, kad mes tikrai turėtume labai aiškų tikslą ir visi sutarę veiktume vieningai dėl to, kokia ta valstybė turėtų būti, kaip jiniai turi atrodyti po dešimt, dvidešimt, trisdešimt ar net po penkiasdešimt metų.

Ir kalbėdamas apie tai manau, kad vienas iš tokių vienijančių dalykų yra žmogus, išsilavinęs, savarankiškas, pasitikintis savimi, bet sykiu gebantis ir atjausti, orientuotis dideliame pasaulyje vandenynne, žmogus, kuris yra tvirtas Lietuvos pilietis ir didžiuojasi savo valstybe.

Tai yra toks bendras tikslas, o priemonės, kaip to pasiekti, politikų akimis, skiriasi, ir čia politikai, kaip dažnai sakoma, sutaria dėl pačių bendriausių tikslų, bet kada pradeda siekti tų tikslų, tada iš karto susikerta nuomonės dėl priemonių.

Tai čia aš matau tą didžiąją problemą, kad mes (kalbu apie politikus) nesugebame susirasti aiškų veiklos algoritmu, ir paradoksalu, kad gyvename tokiam pasaulyje, kur, atrodo, siekti vienybės leidžia visos priemonės. Juk to nebuvo nei XX, nei XIX amžiuje, patobulėjusi komunikacija ir internetas, ir mobilizacija visuotinė, ir telefoninė, ir t.t., bet paradoksalu, kad tos vienybės šiandien yra kur kas mažiau, negu buvo prieš 20 metų.

► Vienybė yra viena iš tokių sąvokų žmonių pasaulyje, kuri kaip pati tokia nieko nereiškia

Rolandas PAULASKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Romualdas GRIGAS
Akademikas

► Nuo pat Mindaugo laikų mes galime aptikti daug labai tragiškų momentų, kai lietuvis prieš lietuvi kovėjo

► Nuo pat Mindaugo laikų mes galime aptikti daug labai tragiškų momentų, kai lietuvis prieš lietuvi kovėjo, ir tas taip yra įsiskajnie, kad tiesiog kartais neįjauku. Juk mes matome, kaip Seime pasikeičia replikomis iškilūs politikai, kaip jie demonstruoja tą žemą etikos mokslą kultūrai visai visuomenei, jaunimui. Tai, žinoma, yra labai neįjauku.

Dar dėl vienybės, manyčiau, yra ir toks dalykas - dabar tarp po-

litikų ypač praktikuojama nuo prezidento Valdo Adamkaus laikų vartoti kreipinį „Lietuvos žmonės“. Tas kreipinys, aš nežinau, jis tos vienybės likučius irgi savaip išpuošų, juk yra puikiausių kreipinių, tarkim, „tėvynainiai“. Juk tėvynainis gali būti ir žydas, ir baltarusis, gali būti ir rusas. Bendrapiliečiais galime vadinti, jeigu jau liečiavus neapsiverčia lietuviams vadinti.

Norėčiau dar priminti vieną įdomų faktą, kurį esu girdėjęs iš vieno labai seno, dar Smetonos laikų diplomato. Prancūzijoje irgi tarpusavyje įpaudavusi partijos, komunistai ir konservatoriai, bet stebėjosi mūsų diplomatas, kad jie po pokalbų, po diskusijų pobūvio metu vienas prie kito prieina, susidaužia taurėmis, apsikabinę pasišneka. Mūsų šis klausia, kaip šitaip jūs elgiatės - ką tik įpovėtės, pykotės... Mes, atsako, visi prancūzai, ir tas žodis „Prancūzija“ - tai yra idealas, siekiamybė, kad Prancūzija klestėtų ir kad iš tikrųjų rodytų pasauliui savo kultūrinę išmintį.

Tas skaidymasis ir istoriškai, ir sociologiškai yra ir paaiškinamas, ir vieniap ar kitaip pateisinamas, nes tikėjimas taip pat gula ant kažkokios didesnės bendrytės, jis turi turėti tam tikrus kljus.

Kas tie kljiai?

Akivaizdus įrodomas dalykas yra lietuviybė ir į tą lietuviybę įleidęs šaknis tikėjimas, taip pat jis teikia lietuviybę dar daugiau jėgos, jungiančios jėgos, kljū galios. Taip pat tikėjimas yra įleidęs šaknis į lenkybę, lenkams tai tampa esminiu lenkybės tvirtinimu ir skleidimiu, ir mes galime stebėtis, kodėl tikėjimas tarsi tas pats, bet mus vis tiek skiria ir ateityje neišvengiamai skirs dar labiau, nors eisime į tas pačias bažnyčias. Klausimas yra lietuviybė, tas bendrumas, bendrumo kljiai, kurie šiuolaikiniame pasaulyje vis labiau tarsi ir netenka galios.

Kodėl? Nes yra labai daug ideologijų, ir pats ekonomikos mechanizmas veikia prieš įvairias bendrybes, veikia kurdamas individualius vartotojus. Kuo vartotojas yra tarsi individualesnis, tuo lengviau su juo yra dirbti, nes bendrybės yra sunkiau pasiduodantys valdymui ir manipuliavimui socialiniam dariniui. Tai šeima, kaip vartotojas, yra blogesnis vartotojas nei pavieniai šeimoms individai, kurių tarsi jau niekas nebesiada.

Tų ideologijų yra daug. Sakyčiau, esminis jų dalykas yra tas, kad jos žmogų įsivaizduoja kaip pavienį individą, kurio veikla yra nulemta jo būtinyje kolektyvas. O mes darome kombinatus, suvežame iš visų pašalių mokinius.

Aš turėjau daug magistro ir daktaro darbų, kuriuose iš tikrųjų rodoma, koks vyksta susipriešinimas mokyklose, nes atstovaujamos skirtingos grupelės. Ir mokytojai tarpusavyje susipriešinę, nesiveikina vieni su kitais, ir mokiniai. Tai būtent tas suvežimas, kombinatų kūrimas taip pat prisideda prie to, kad jau iš ten išplaukia tas susipriešinimas.

Aš manau, kad vienybė turėtų prasidėti nuo mokyklos. Jei man labai skaudu, kad mokyklos yra stambinamos. Kiek man žinoma, pačioje Anglijoje normali mokykla yra 250-350 mokinių, kad būtų kompaktiškas mokytojų ir mokinių kolektyvas. O mes darome kombinatus, suvežame iš visų pašalių mokinius.

Aš turėjau daug magistro ir daktaro darbų, kuriuose iš tikrųjų rodoma, koks vyksta susipriešinimas mokyklose, nes atstovaujamos skirtingos grupelės. Ir mokytojai tarpusavyje susipriešinę, nesiveikina vieni su kitais, ir mokiniai. Tai būtent tas suvežimas, kombinatų kūrimas taip pat prisideda prie to, kad jau iš ten išplaukia tas susipriešinimas.

Tačiau klausimas vėlgi - kas mus vienytų ir kaip mes galėtume vienytis?

Mes galėtume vienytis tik visuotinai pripažindami lietuviybės svarbą, kad tai mums yra svarbu, nepaisant visokių ideologijų.

Jeigu mes teikiame svarbą lietuviybei, tai mes labai lengvai atsakome į kitą nepaprastai svarbų klausimą, kam mums reikalinga valstybė. Į šią klausimą pavyzdys jau buvo pateiktas - estai labai paprastai atsakė. Ir į šį klausimą taip pat paprastai atsako visos stiprios

G. JAKAVONIS: Taigi mus jungia tikėjimas, bet jeigu eilinio lietuviu paklaustum, kiek Lietuvoje turėjom šventųjų, tai, be šv. Kazimiero, niekas nieko daugiau nepasako. Ir aš labai nustebau, kad, pasirodo, krikščionys, stačiatikiai turi bent 12 šventųjų, kurie yra kilę iš Lietuvos.

VRUBAVIČIUS: Tikėjimas gali ir vienyti, ir jungti, būti ta jun-

giamąja medžiaga, bet gali ir skirti.

Mes žinome, kad kai žmonės skiriasi, tai vieni yra tikresni tikintys, o kiti tuo pat tampa tu anų akyse jau netikresni ir t.t.

Tas skaidymasis ir istoriškai, ir sociologiškai yra ir paaiškinamas, ir vieniap ar kitaip pateisinamas, nes tikėjimas taip pat gula ant kažkokios didesnės bendrytės, jis turi turėti tam tikrus kljus.

Kas tie kljiai?

Akivaizdus įrodomas dalykas yra lietuviybė ir į tą lietuviybę įleidęs šaknis tikėjimas, taip pat jis teikia lietuviybę dar daugiau jėgos, jungiančios jėgos, kljū galios. Taip pat tikėjimas yra įleidęs šaknis į lenkybę, lenkams tai tampa esminiu lenkybės tvirtinimu ir skleidimiu, ir mes galime stebėtis, kodėl tikėjimas tarsi tas pats, bet mus vis tiek skiria ir ateityje neišvengiamai skirs dar labiau, nors eisime į tas pačias bažnyčias. Klausimas yra lietuviybė, tas bendrumas, bendrumo kljiai, kurie šiuolaikiniame pasaulyje vis labiau tarsi ir netenka galios.

Kodėl? Nes yra labai daug ideologijų, ir pats ekonomikos mechanizmas veikia prieš įvairias bendrybes, veikia kurdamas individualius vartotojus. Kuo vartotojas yra tarsi individualesnis, tuo lengviau su juo yra dirbti, nes bendrybės yra sunkiau pasiduodantys valdymui ir manipuliavimui socialiniam dariniui. Tai šeima, kaip vartotojas, yra blogesnis vartotojas nei pavieniai šeimoms individai, kurių tarsi jau niekas nebesiada.

Tų ideologijų yra daug. Sakyčiau, esminis jų dalykas yra tas, kad jos žmogų įsivaizduoja kaip pavienį individą, kurio veikla yra nulemta jo būtinyje kolektyvas. O mes darome kombinatus, suvežame iš visų pašalių mokinius.

Aš turėjau daug magistro ir daktaro darbų, kuriuose iš tikrųjų rodoma, koks vyksta susipriešinimas mokyklose, nes atstovaujamos skirtingos grupelės. Ir mokytojai tarpusavyje susipriešinę, nesiveikina vieni su kitais, ir mokiniai. Tai būtent tas suvežimas, kombinatų kūrimas taip pat prisideda prie to, kad jau iš ten išplaukia tas susipriešinimas.

Tačiau klausimas vėlgi - kas mus vienytų ir kaip mes galėtume vienytis?

Mes galėtume vienytis tik visuotinai pripažindami lietuviybės svarbą, kad tai mums yra svarbu, nepaisant visokių ideologijų.

Jeigu mes teikiame svarbą lietuviybei, tai mes labai lengvai atsakome į kitą nepaprastai svarbų klausimą, kam mums reikalinga valstybė. Į šią klausimą pavyzdys jau buvo pateiktas - estai labai paprastai atsakė. Ir į šį klausimą taip pat paprastai atsako visos stiprios

G. JAKAVONIS: Ši tema buvo aktualii ir tarpukario Lietuvoje. Ant tuomečių 10 litų šone buvo labai gražiai užrašyta „Tautos jėga vienybėje“. Bet tos vienybės nei tada, nei dabar nematau. Kodėl?

R. PAULASKAS: Vienybė yra viena iš tokių sąvokų žmonių pasaulyje, kuri kaip pati tokia nieko nereiškia, tas žodis yra tuščias. Tik atsakius, dėl ko ta vienybė, apskritai galima apie ją kalbėti.

O pas mus daug kas šneka apie vienybę apskritai. Tai yra visiška fantasmagorija. Pasžiūrėkim patys į save, pradėkim nuo tų pačių 1918 m. Broliai Naruševičiai, vienas - 1918 m. signataras, kitas - pirmas Lenkijos prezidentas. Du broliai visiškai skirtingai matė reikalus.

Toliau - Baltijos kelias: toli gražu ne visa Lietuva tame Baltijos kelyje stovėjo ir toli gražu ne visa Lietuva balsavo už Sąjūdį. Ir tarp kitko, jeigu žiūrėtume objektyviai, tai tas balsavimas buvo maždaug 50x50, apie 50 procentų tada gavo Komunistų partija.

Ir dar šiek tiek istorijos. 1940 metai, ateina Maskva pas mus, vieni - į Sibirą, kiti - į Vakarus, o tretii kur? Į valdžiukę. 1941-iejii, ateina vokiečiai; tie, kurie buvo valdžioje, eina į mišką, tie, kurie buvo miške, eina į valdžiukę pas vokiečius, vėl ateina Maskva, vėl tie, kur buvo valdžioje, eina į mišką ir t.t.

Išaušta Kovo 11-oji, ir kas darosi? Tie, kurie buvo ateistai, stovi prie bažnyčios durų ir pradeda mus mokyti religijos, planinės ekonomikos. Profesorius stoja ant bačkos ir pradeda kalbėti apie laisvą rinką, o tie, kurie veždavo instrukcijas iš Maskvos ir tiesiog reikalavo būti vieningus tada su Maskva, dabar tie patys žmonės šiandien vadovauja mūsų valstybei ir reikalauja vienybės su Bruseliu.

G. JAKAVONIS: Kiek iš viso lietuvių yra Lietuvoje? Sutikim, kad tos frazės, kitados paleistos viešoje erdvėje apie elitą ir runkelių Lietuvą, nėra tušti žodžiai.

E. MASIULIS: Čia daugiau retorinis klausimas, kiek Lietuvoje yra lietuvių. Ir čia kiekvienas galime savo mintis išdėstyti, kad šiuo metu nėra vienos Lietuvos. Su tuo turbūt sutikčiau.

Bet kalbant apie skirstymą, jis visada egzistavo. Tai šiuo atveju klausimas tik politiniam elitui adresuotas, tam tikra prasme ir man, kiek politinis elitas savyje turi vidinės kultūros ir kiek turi gebėjimo jungti žmones, o ne dirbtinai juos kaltinti.

Visa Lietuvos politikų konkurencija per pastaruosius 20 metų yra paremta priešprieša ir vyrauja tokia tendencija, kad kuo tu labiau skatinsi tą priešpriešą, susirasi priešą, tuo priešu gdsinsi, tuo labiau tave pamatys, tuo labiau su mobilizuosi kitą dalį visuomenės, kuri to priešo išsigąs ir balsuos už tave.

Tai čia mes, politikai, esame pakliuvę į akliavietę ir tą reikia sau labai aiškiai įsivadyti kaip didžiausią šiandien sistemine Lietuvos politinės sistemos problemą. Nė vienas partijos, nė vienas politinis judėjimas šiandien nesugeba iš tokio uždaro rato išieiti, ir tai irgi prisideda prie tos vienybės nebuvimo, nes visą lai-

ku bandoma primesti vieną tiesą kitai ir kartu susitapatinti kartais netgi su tiesa.

Čia yra iš viso pats pavojingiausias dalykas, jeigu kažkokia viena visuomenės dalis savo ideologiją primeta kaip tiesą. Demokratija yra dalykas, bet su ja taip pat turime mokėti atsakingai elgtis. Demokratija, neteisėnai interpretuojama, gali padaryti gana daug problemų, tą rodo ir pasaulinė patirtis.

► Tikėjimas gali ir vienyti, ir jungti, būti ta jungiamąja medžiaga, bet gali ir skirti

Vytautas RUBAVIČIUS
Filosofas

tinai aukšta ir neįtikėtina baisus skurdas. Jei suprato ir davė signalą, kad pasipriešinio iš liaudies nebus, kad bus padalinta ir liaudis nedalyvaus pasipriešinime.

Tai aš noriu akcentuoti būtent tą genetinį paveldą, kuris šiandien savotiškai persiduoda valdžiai. Mes iš istorijos paveldėjome tai, kad valstybė yra kažkas atskira, kad tauta yra atskiras vienetas, o valstybė yra kažkoks antstatas, ir mes, galima sakyti, tik tarpukariu turėjome tokią situaciją, kada valdžia bandė suaugti su tauta. Čia yra mūsų didžiausias nelaimė.

Pažvelkime į norvegus. Ten yra viena pagrindinė valstybės šventė ir visi išeina su tautiniais kostiumais, net ir vyrai, ir jie visi jaučia, kad valstybė ir tauta vienas ir tas pats, o pas mus to vienio nėra.

Žinoma, mes niekada nebūsime vieni, čia išplaukia iš mūsų prigimties, bet mes turime turėti ideologiją, kad yra skirtingi socialinės organizacijos lygiai ir kad tas santykis tų lygių turi būti taip pat puikiai suvokiamas. Yra pasaulinis lygmuo, yra Europos lygmuo, yra Baltijos šalių lygmuo, yra Lietuvos

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Jūs turite omenyje Džukiją, Suvalkiją, Žemaitiją, Aukštaitiją?

R. GRIGAS: Taip, žinoma, ir ribos labai neaiškios, tačiau vis tiek tai būtų buvę natūraliau.

Vis dėlto kada mes taip susiskaldė, tada ta globalizmo ideologija, einanti per rinkos ekonomiką, skleidžiiasi neįtikėtinai galingai ir užkabina mūsų jaunuomenę, kuri nebesupranta, kur ta Lietuva, kas ta tėviškė apskritai.

Kaip vieną iš rezervų pamėnčiau piliakalnius. Dėl piliakalnių, mano įsitikinimu, susiformavo lietuvių tauta, nes piliakalniai buvo masiškai pradėti pilti nuo 7-ojo šimtmečio ir pilami iki 11-ojo šim-

to liudies nebus, kad bus padalinta ir liaudis nedalyvaus pasipriešinime.

Tai aš noriu akcentuoti būtent tą genetinį paveldą, kuris šiandien savotiškai persiduoda valdžiai. Mes iš istorijos paveldėjome tai, kad valstybė yra kažkas atskira, kad tauta yra atskiras vienetas, o valstybė yra kažkoks antstatas, ir mes, galima sakyti, tik tarpukariu turėjome tokią situaciją, kada valdžia bandė suaugti su tauta. Čia yra mūsų didžiausias nelaimė.

Pažvelkime į norvegus. Ten yra viena pagrindinė valstybės šventė ir visi išeina su tautiniais kostiumais, net ir vyrai, ir jie visi jaučia, kad valstybė ir tauta vienas ir tas pats, o pas mus to vienio nėra.

Žinoma, mes niekada nebūsime vieni, čia išplaukia iš mūsų prigimties, bet mes turime turėti ideologiją, kad yra skirtingi socialinės organizacijos lygiai ir kad tas santykis tų lygių turi būti taip pat puikiai suvokiamas. Yra pasaulinis lygmuo, yra Europos lygmuo, yra Baltijos šalių lygmuo, yra Lietuvos

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

G. JAKAVONIS: Kaip tik skaičiau šviesaus atminimo varėniškio istoriko Vido Abramovičiaus ciklą „Ūlos kraštas senovėje“. Man užkliuvo tai, kad pavadė, kurios ten egzistavo XVII amžiuje, egzistuoja ten ir dabar, vadinasi, žmonės gyvenote visą laiką. Ir pabandžiau atsekti to amžiaus didikus - Sapiegas, Radvilas, Oginskiaus. Jų Lietuvoje neliko, jie kažkur Vakaruose ištirpo, pradingo... Ga-

lygmuo, yra Vilniaus apskrities lygmuo ir tie lygmenys taip pat turi būti akcentuojami. Vieni metu buvo padaryta klaida, kai buvo suakirstyta apskritimis, reikėjo skirstyti ne apskritimis, o etnografinėmis sritimis, tai tada būtų buvusi galimybė įdiegti į apyvartą etnografinius elementus.

Vasario 16-osios Nepriklausomybės Aktas - svarbiausias XX amžiaus Lietuvos valstybės dokumentas

1918 m. vasario 16 d. 11 val. ryto, Lietuvos Tarybos nariams susirinkus Lietuvos draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti komiteto patalpose, Didžiojoje g.30 (dabar Pilies g.26, Signatarų namai), pirmininkaujant J.Basanavičiui, visiems Tarybos nariams atstojus, perskaitomas tokio turinio Lietuvos Tarybos nutarimas:

„Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis: į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamasi pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo mėn. 18-23 d. 1917 metais, skelbia atstatanti nepriklausomą, demokratiniams pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskiriančią nuo visų valstybių rėščių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau susauktas Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Lietuvos Taryba, pranešdama apie tai..... vyriausybei, prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę“.

Už nutarimą, nuo to laiko vadintą Lietuvos Nepriklausomybės Aktu, 1918 m. vasario 16 d. 12 val. 30 min. balsuoja visi 20 Lietuvos Tarybos narių.

Pirmasis po nutarimo tekstu pasirašyti paprašomas J.Basanavičius. Visi kiti Lietuvos Tarybos nariai nutarimą pasirašo alfabetine pirmosios pavardežių raidės tvarka. Lietuvos valstybingumo atkūrimas Pirmojo pasaulinio karo nuniokotoje šalyje buvo tikras tautos žygdarbis, o Nepriklausomybės Aktas - ilgamečio Lietuvos žmonių siekio gyventi nepriklausomoje ir demokratinėje valstybėje išraiška.

Vasario 16-osios Akto signataras Steponas Kairys savo straipsnyje „Nepriklausomybės Akto išvakarėse“ (Kultūra, 1938 Nr.2 p.88) rašė: „Vienas iš vokiečių okupacinės valdžios atstovų Lietuvoje, sužinojęs apie priimtą Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktą, piktai ir su apmaudu Lietuvos Tarybos adresu ištariė: „Freche Bande“ („akiplėšų gauja“, vok.)“.

Taip, anų dienų sąlygomis šis Tarybos žengtas žingsnis kaizerinės valdžios atstovams iš tikrųjų buvo nelauktas ir atrode akiplėšiškas. Iš kurgi atsirado toji „akiplėšų“ Taryba, kas buvo jos nariai ir kaip veikė ši institucija?

Lietuvos Taryba buvo išrinkta 1917 m. rugsėjo 18-22 d. Vilniuje vykusioje lietuvių konferencijoje. Ją sudarė 20 įvairaus amžiaus socialinės padėties, skirtingų profesijų bei politinių pažiūrų žmonės. Tarp jų buvo 8 teisininkai (Mykolas Biržiška, Kazys Bizauskas, tuomet dar teisės studentas, Pranas Dovydaitis,

Šaltinis: Mėrauskas, reprodukcija iš Signatarų namų Vilniuje

Petras Klimas, Stanislovas Narutavičius, Antanas Smetona, Jokūbas Šernas, Jonas Vileišis), 4 kunigai (Vladas Mironas, Alfonsas Petrušis, Justinas Staugaitis, Kazimieras Šaulys), 3 agronomai (Donatas Malinauskas, Jonas Smilgevičius, Aleksandras Stulginskis), 2 finansininkai (Jurgis Šaulys, Jonas Vailokaitis), po vieną gydytoją (Jonas Basanavičius), spaustuvininką (Saliomonas Banaitis), inžinierių (Steponas Kairys). Išrinkimo metu vyriausias amžiumi buvo Jonas Basanavičius - 66-erių, jauniausias - Kazys Bizauskas - 25-erių. Bendras signatarų amžiaus vidurkis - 39 metai. Aštuoni Tarybos nariai išrinkimo momentu priklausė Krikščionių demokratų partijai, du buvo tautininkai, du - socialdemokratai ir vienas iš liaudininkų partijos. Kiti septyni buvo nepartiniai. Tokia Lietuvos Tarybos sudėtis buvo iki 1918 m. liepos 13 d.

Aleksandras Stulginskis, Lietuvos Respublikos prezidentas (1922; 1923-1926) savo kalboje Šiauliuose 1940 m. vasario 16 d. sakė: „Nepriklausomybės Aktas - tai ryškiausias tautos vieningumo simbolis <...>. To Akto sudarymo savybės - tai savotiška tautos evangelija, kuri neseniai ir visuomet yra aktuali, nes mūsų tautai, užimančiai ypatingą geografinę padėtį, visuomet teko ir teks kovoti, budėti dėl savo gyvybės išlaikymo, dėl savo nepriklausomybės saugumo. Tų kovų pasisekimą gali laiduoti tik visos tautos vieningumas, koksai jis buvo pasireiškęs paskelbiant Vasario 16-osios Aktą“.

Istorikas Antanas Šenavičius savo straipsnyje „Lietuvos Nepriklausomybės Akto teisinė prigimtis ir konstitucinė reikšmė“ (Istorija, t.40, Vilnius, 1999) rašė: „Vasario 16-osios Aktas yra pats svarbiausias Lietuvos nepriklausomos valstybės konstitucinio steigimo dokumentas. Jis tapo kelių lietuvių kartų kovos dėl nepriklausomybės ir savo valstybės sukūrimo simboliu... Vasario 16-oji - tai ne vien mitingų ir gėlių padėjimo diena. Tai - paminklas, rodantis mūsų tautos praeitį ir ateitį, rezultatus, kurių buvo pasiekta su dideliu pasiaukojimu ir atsidavimu. Vasario 16-ajai tenka visų Lietuvos valstybingumo datų viršūnės vaidmuo. Atkurtosios valstybės pa-

grindiniai tikslai - burti visus lietuvius į vieną valstybinį vienetą, vartoti lietuvių kalbą kaip vienintelę oficialią valstybės kalbą, intensyviai kurti vertybes, siekiant išugdyti lietuvišką kultūrą, ir sudaryti piliečiams sąlygas save geriau realizuoti. Nepriklausomybės Akte, kaip konstitucinės reikšmės dokumente, ryškūs pagrindiniai tikslai - sukurti Lietuvos valstybę, tobulinti jos veikimą ir užtikrinti jos tęstinumą bei ateitį...“

Pirmosios Lietuvos tarybos nariai, 1917 m.

Saliomonas Banaitis
Mykolas Biržiška
Jonas Basanavičius
Kazys Bizauskas
Pranas Dovydaitis
Steponas Kairys
Petras Klimas
Donatas Malinauskas
Vladas Mironas
Stanislovas Narutavičius
Alfonsas Petrušis
Antanas Smetona
Jonas Smilgevičius
Justinas Staugaitis
Aleksandras Stulginskis
Jurgis Šaulys
Kazimieras Steponas Šaulys
Jokūbas Šernas
Jonas Vailokaitis
Jonas Vileišis

Istorikas Antanas Tyla („Vortas“, 1997, 03, Nr.9) rašė: „Šis 20 Tarybos narių pasirašytas aktas visam laikui tapo tautos ir valstybės manifestu... Politinė ir moralinė Vasario 16-osios Akto prasmė yra mums skirta pareiga ir prievolė saugoti valstybę ir jos nepriklausomybę. Ji yra vienintelis garantas išsaugoti mūsų tautinį identitetą, kalbą, apginti lietuvių tautą nuo fizinio ir dvasinio naikinimo, išsaugoti jos genofondą ir intelektualinį potencialą.“

Istorikas Antanas Tyla („Vortas“, 1994, 03, Nr.9) rašė: „Prasminga ir kultūrinė Vasario 16-osios akto reikšmė. Pirmą kartą po 600 metų lietuvių kalba tapo valstybine, o lietuvių tauta atgavo galimybę ir teise laisvai plėtoti jai priimtą kultūrą visomis šios gyvenimo srities kryptimis... Buvo sukurta lie-

tuviška švietimo sistema, įvestas privalomas pradinis mokslas, įkurtos aukštosios mokyklos - Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės Ūkio akademija, Veterinarijos akademija, vėliau Vilniaus universitetas ir kt. Lietuvoje išaugo daugiaspektinė inteligentija, kuri plėtojo įvairias kultūrinio gyvenimo sritis.

Vasario 16-osios Akto sukurtą Lietuvos valstybę buvo mūsų teisinis, politinis ir moralinis argumentas 1990 m. kovo 11-osios aktui. Šiame akte akcentuojama, kad „Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustoję teisinės galios ir yra Lietuvos valstybės konstitucinis pamatas“. Vasario 16-osios Akto įgyvendinimas ir jo nuostatų atkūrimas pareikalavo iš mūsų tautos nepaprastai daug jėgų ir aukų. Todėl dabar kiekvieno piliečio pareiga saugoti, kad valstybė būtų tomis nuostatomis ištikimų ir atsidavusių žmonių rankose, o kiekvienas pilietis sąžiningai atliktų savo kasdienes pareigas“.

Vytautas Radžvilas straipsnyje „Tylioji tautos šventė“ („Mūsų žodis“, 1991, Nr.2, p.2-3) rašo: „1918 m. vasario 16-oji yra viena iš tų Lietuvos istorijos datų, kurias dar taip neseniai stengėsi ištrinti iš mūsų atminties. Tačiau visi Tėvynės likimui neabejingi žmonės niekada nepamiršo, jog tą dieną Lietuvos Taryba paskelbė atkuriant nepriklausomą demokratinę valstybę. Karštingos pastangos aptaškyti šią dieną melo ir nepelnytos paniekos purvu nieko nedavė. Net ir sunkiausiais metais ji buvo ir liko tylioji tautos šventė, gražinanti lietuvių prie jo istorijos ir tikrumo šaltinių... Okupacijos ir vergovės naktį ji simbolizavo prarastos laisvės ilgesį ir žmoniškesnio gyvenimo vilgotį... Nebūdama laisva, tauta gali turėti daug ką, bet ji neturi svarbiausio dalyko - ateities. Todėl kad ir kokia reikšminga yra Kovo 11-oji, Vasario 16-oji vis vien liks lietuvių tautos gyvenimo klerodė žvaigždė. Kovo 11-oji tik pakeitė ankstesniąją Vasario 16-osios prasmę...“

Daugiau nei po šimto niūrios vergovės metų 1918 m. vasario 16-oji padarė stebuklą. Ji prikėlė nau-

jam gyvenimui istorijos užmarštin grįžtančią ir, kaip daugeliui atrode, negrįžtamai mirti pasmerktą tautą. Per nepaprastai trumpą laiką atgautas laisvės jausmas leido daugybei žmonių įveikti didžiausią priešą - juose pačiuose slypintį vergą. Toji laisvės dvasia beveik akimirksniu išskleidė tvirtai įsišaknijusius prietarus apie lietuvių tautos mažumą ir silpnumą. Kartu su ja grįžo tautos savivarbos bei orumo supratimas, įkvėpęs jos savanorius žūtbūtei kovai už krašto nepriklausomybę. Kartą atbudusios šios dvasios jau nepajėgė sunaikinti niekas“.

Istorikas Juozas Tumelis „Vasario 16-oji: aštuoni dešimtmečiai“ („Savanoris“, 1998 02 12, Nr.3(180), p.1) rašo: „1918 m. vasario 16-ąją Lietuvos Taryba, skelbdama Valstybės Nepriklausomybės Aktą, nedavė jokių įsipareigojimų kitoms valstybėms, žadėdama demokratiškai tvarkytis pati viena. Šis iškalbingas dokumentas tapo vienu pačių ryškiausių mūsų naujųjų laikų istorijos simbolių.“

Likimas tąkart mums atrėžė, deja, tik 22 laisvės metus. Ką per juos nuveikė Lietuva? Labai daug. Ir būtent:

■ po ryžtingos ir politiškai bei ekonomiškai pamatuotos žemės reformos atgijo kraštutinai nualintas Lietuvos kaimas, netrukus jis tapo pagrindiniu nacionalinio produkto gamintoju;

■ po dešimtmečio atsistatė ir išsiplėtė sugriauti mūsų miestai ir miesteliai, dabar jau nebe mediniai, o mūriniai;

■ litas netrukus tapo viena iš stabiliausių valiutų Europoje, o valstybė savo nepriklausomybės saulėlydyje jau buvo beveik išsimokėjusi visas savo gausias skolas;

■ Lietuva sukūrė tokią veiklią švietimo sistemą, kuri gebėjo dar taip neseniai buvusią mažaraštę visuomenę paversti apsišvietusia tauta;

■ tuščioje vietoje per kelerius metus sukūrė aukštojo mokslo sistemą, kuri išugdė naujos orientacijos inteligentiją;

■ išaugus naujai inteligentų kartai, pirmąsyk taip kiekybiškai užtelėjo mūsų kultūra, kad tapo žinoma beveik visai Europai, ir t.t.“

Petras RAČIŪNAS
Vasario 16-osios klubo narys

5